תלמוד בבלי · מסכתות קטנות

מסכת ספר תורה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מסכת ספר תורה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מסכת-ספר-תורה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 6
פרק ד 7
פרק ה 7

פרק א

א אין כותבין ספר תורה לא על עורות בהמה טמאה ולא על עורות חיה טמאה ולא תופרין אותן בגידין ולא כורכין בשערן. הלכה למשה מסיני (אלא) שיהא כותבין על עורות בהמה טהורה ועל עורות חיה טהורה ותופרין בגידין טהורים וכורכין בשערות טהורים וכותבין בדיו שהרי יש לו סמך מן המקרא ואני כותב על הספר בדיו (ירמיהו ל"ו:י"ח):

ב כותבין על עורות נבלות ועל עורות טרפות ואין חוששין שמא עורות לבובות הן:

ג לוקחין עורות מכל מקום לספרים ולתפילין ומזוזות ואין חוששין שמא עורות לבובין הן:

ד כותבין על הקלף במקום בשר ועל הגויל במקום שער ואם שינה בזה ובזה אל יקרא בו:

ה אין כותבין לא על גבי דיפתרא ולא על גבי פינקס ולא על גבי נייר מחוק לא בשחור ולא בשיחור ולא בקומוס ולא בקנקנתום ולא נותנים קנקנתום בדיו:

ו אמר רבי יעקב משום רבי מאיר נותנין קנקנתום בדיו אמר רבי יהודה היה רבי מאיר אומר הוא מן התורה בקנקנתום חוץ מפרשת סוטה אמר רבי יעקב לא היה אומר חוץ מפרשת סוטה אלא שבמקדש מפני שהיא נמחקת:

ז אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי מאיר משום ר' ישמעאל שנותנים קנקנתום בדיו:

ח אין כותבין עברית ולא מדית ולא עילמת ולא יונית שבעים זקנים כתבו התורה לתלמי המלך כתיבה יונית והיה אותו היום קשה לישראל כיום שעשו את העגל שלא היתה תורה יכולה להתרגם כל צרכה:

ט י"ג דברים שינו בה אלהים ברא בראשית. אעשה אדם בצלם ודמות ויכל בששי וישבות בשביעי. זכר ונקבה בראו (בראשית ה':ב') הבה ארדה (שם י"א) ותצחק שרה בקרוביה לאמר (שם י"ח). כי באפם הרגו שור וברצונם עקרו אבוס (שם מ"ט) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם (שמות ד':כ'). ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ כנען ובארץ מצרים שלשים שנה ות' שנה (שם י"ב). לא חמד אחד מהם נשאתי (במדבר ט"ז:ט"ו). ואת צעירת הרגלים (ויקרא י"א:כ"ב). אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים להאיר בהם תחת כל השמים (דברים ד':י"ט). ומעלין (רשות) לשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי לעבדם (שם י"ז):

י אין כותבין בזהב מעשה בתורתן של אלכסנדרים שהיו כל אזכרותיה כתובים בזהב ובא מעשה לפני חכמים ואמרו תיגנז:

יא עברית שכתבו תרגום תרגום שכתבו עברית האזינו שעשו רצוף או שעשו את המסורג שלא כהלכתו אל יקרא בו:

יב גמר כל הספר ושייר בו פחות מדף מסרגו ועושה אותו דף קטן ואינו נמנע:

יג פתוחה שעשאה סתומה וסתומה שעשאה פתוחה הרי זו תיגנז איזו היא פתוחה כל שהתחיל מראש השיטה כמה יהא בסוף השיטה ויתחיל מראש השיטה והיא נקראת פתוחה כדי לכתוב שם של שלש אותיות:

יד גמר כל הפרשה בסוף הדף אם שייר שיטה אחת ופרשה סתומה היא מתחיל באמצע השיטה ואם פתוחה היא מתחיל מלמעלה ומניח את השיטה ההיא:

פרק ב

א מניחין בין שם לשם כדי שיהיו ניכרים ובאותיות כדי שלא יהיו מעורבין עירב את האותיות או שהפסיק באמצע השם אל יקרא בו:

ב מביאין בין דפין שתי אותיות משם גדול אבל לא משם קטן ואם היה משם קטן בפני עצמו אסור:

ג מניחין תורה ריוח שתי אצבעות ובנביאים ובחומשין ריוח הגודל:

ד מניחין (מלמעלן) [מלמטן] בתורה ריוח טפח ומלמעלה שני חלקים בטפח ובנביאים ובחומשין שלש אצבעות מלמטן ושתים מלמעלן כן וכן אם רצה להוסיף מוסיף ובלבד שלא יהיו זה וזה מרובין מן הכתב:

ה מניחין בין ספר לספר בתורה ריוח ארבעה שיטין ובנביא של תרי עשר ג' שיטין מניחין בסוף הספר ובתחלתו כדי להקים ובתורה לא נתנו שיעור אלא עושה עמוד בסוף הספר ואינו צריך לעשות כן אלא בתחילתן:

ו אין פוחתין ביריעה פחות מג' דפים ואין מוסיפין על שמונה ובקלפים לא נתנו שיעור אלא מוסיף כל מה שהוא רוצה ובלבד שלא יפחת מג' דפין:

ז גמר כל הספר ושייר בו דף אחד עושה אותו יריעה קטנה בפני עצמה ואינו נמנע:

ח יריעה שבלתה לא יטול שנים ויחזיר שנים אלא נוטל ג' ומחזיר ג' ומה שהוא מחזיר כמדת כתב הראשון:

ט שיעור הדף כדי שהוא רואהו ובקטן לא יפחות מטפח ר' יוסי בר יהודה אומר לא יפחות מג' אצבעות:

י לא יעשה ארכו יתר על רחבו ולא רחבו יתר על ארכו אבל ממציעו הוא ועושה אותו מן המובחר:

יא לא יעשה גויל וחציו צבאים אע"פ שאינו מן המובחר:

יב אין דובקין בדבק ולא כותבין על גבי מטלית ולא תופרין במקום הכתב אמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר דובקין בדבק וכותבין על גבי מטלית אבל אין כותבין במקום הכתב וספר שנקרע טולה עליו מטלית מבחוץ:

פרק ג

א עושה אדם תורה ונביאים כאחת דברי ר' יהודה וחכמים אומרים תורה בפני עצמה ונביאים בפני עצמן:

ב לא יניח בין נביא לנביא כשם שהוא מניח בין ספר לספר בתורה אבל מניח לזה ריוח בפני עצמו ולזה ריוח בפני עצמו ומתחיל מלמעלן:

ג אין עושין ספר תורה חומשין שאין מורידן מקדושה חמורה לקדושה קלה אבל עושין חומשין תורה אימתי בזמן שמדתן ושטתן שוין. אין עושין שני חומשין כאחד ולא חומש ומחצה כאחד אבל אם עתיד להוסיף עליהם מותר:

ד ספר שנפסק או שנקד ראשי פסוקים אל יקרא בו. גלפו או שעירב אותיותיו אל יקרא בו:

ה ספר שנמחק אל יכתב בו רבי שמעון ב"א אומר אם היתה בבואה שלו ניכרת מותר:

ו ספר שנמחק בו אות אחת על פני כולו אסור נמחק רובו ומיעוטו קיים מותר.

ז אין פותחין בתורה יותר מארבעה דפין אבל קורין אפילו עשרה כאחת ואין נמנעין.

ח לא יניח כותב בין דין על וקולמוס על גבי הכתב ולא יאחז בקלפים ויתירן אלא יאחז בקלפים ויוציא כתב מבחוץ לא יוציאנו מתוכו ויחלצו וכולם במגיהים ספרים מותר.

ט לא יתננו על גבי הכסא ויתן אציליו עליו ויהא קורא בו כדברי רבי נחמיה לא יתננו על גבי הכסא ויהא (נוטלו) [תלוי] וקורא בו כשם שקוראין בשטרות שאין נוהגין בזיון בספרים:

י לא יתננו על גבי מטה ולא במרגלות המטה ולא תחת המטה שישב אדם על גבי המטה והספר עליה. מעשה ברבי אליעזר שישב לו על גבי המטה והספר עליה ועמד כאדם שנשכו נחש שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו לא משבתות אתה ירא אלא ממי שצוה עליו שנא' זה אלי ואנוהו אתנאה לו כדברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אדבר בנאות שלו אבא שאול אומר אדמה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום:

יא אין נוהגין בזיון באוכלין לא ישב אדם על גבי קופה מלאה תמרים וגרוגרות אבל יושב הוא על גבי קופה מלאה קטניות ואף על גבי עיגול דבילה מפני שנהגו בו כן:

יב אין מכסין באוכלים ר' מאיר אומר כל שיש לו קליפה מותר ר' יהודה אומר כל שיש לו עוקץ או יד מותר אין אוכלין אוכלים באוכלים אלא אם כן אוכלן בבת אחת.

פרק ד

א אלו שמות שאין נמחקין הכותב אלהים אדני יוד הא ואו הא שדי צבאות אהיה אשר אהיה ר' יוסי אומר צבאות היו נוהגין בו חול:

ב הכותב אל ימחוק אל מאלהים יה מארבע אותיות אינן נמחקין מפני שיש שמות כיוצא בהם:

ג כל אותיות המשמשות את השם בין מלמעלה בין מלמטה הרי אלו נמחקין:

ד כל השמות ההדיוטות שאותיותיהם כאותיות השם מכנין בהם הרי אלו נמחקין:

ה כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים (דברים י':י"ז) הראשון קודש והשני חול ואדני האדנים (שם) הראשון קודש והשני חול אלהי אברהם (בראשית ל"א:נ"ג) קדש ואלהי נחור חול אלהי אביהם חול. אלהים לא תקלל (שמות כ"ב:כ"ז) משמש קודש וחול ר' ישמעאל אומר קודש:

ו כל שמות האמורים בתורה באברהם קודש חוץ מן הראשון ר' חנינא בן אחי ר' יהושע אומר קודש:

ז כל שמות האמורים בתורה בלוט חול חוץ מן האחרון במיכה חול אפילו יה בנבות קודש אפילו אל:

ח אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט (תהלים פב) משמש קודש וחול יסגירני אל אל עויל (איוב ט"ז:י"א) הראשון קודש והשני חול כי אל אל האמור (שם לד) הראשון חול והשני קודש ואל יהי מקום לזעקתי (שם טז) חול ואלהים אמר לבהלני (ד"ה ב לה) קודש חדל לך מאלהים אשר עמי (שם) קדש כדברי ר' יוסי בר יהודה אלהים זדים קמו עלי (תהלים פו) קדש אלא שהקורא צריך להיות קורא ומפסיק:

פרק ה

א הכותב שני שמות של קודש מקיים את הראשון ומחטיב את האחרון רבי יהודה אומר אם היה האחרון בסוף הדף מחטיב ומוחק את הראשון ומקיים את האחרון:

ב שני שמות של חול מקיים את הראשון ומוחק את האחרון רבי יהודה אומר אם היה האחרון בראש הדף מוחק את הראשון ומקיים את האחרון:

ג הכותב יהודה ולא כתב בו דלית יתלנו מלמעלה את השם כתב השם וכתב את יהודה עושה דלית הא ומוחק את ההא האחרונה (ויתלה את דלית):

ד היה צריך לכתוב את יהודה ונתכוין וכתב את השם אע"פ שנתן בו דלית מחטיבו וכותב יהודה אחר:

ה היה צריך לכתוב את השם ונתכוין וכתב יהודה אע"פ שנתן בו דלית מוחק את הא האחרונה ויכתוב דלית הא ר' יהודה אומר יחזור עליו הקולמוס ויחדשנו אמרו לו אין זה מן המובחר:

ו הכותב את השם וטעה אות אחת יתלנו מלמעלה טעה את השם כולו יתלנו בין השיטין כדברי ר' יהודה ר' יוסי אומר מוחק מה שלפניו וכותב את השם וחוזר ותולה מה שמוחק ר' חנניה בן עקשיא אומר צריך לגנוז את כל היריעה:

ז טעה וכתב יסגירני אל אל עויל (איוב ט"ז:י"א) מוחק את הראשון ומקיים את האחרון:

ח הכותב את השם אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו אלא היה כותב שנים שלשה שמות הרי זה מפסיק ביניהם ומשיב:

ט הטובל את הקולמוס לא יתחיל מאותו השם אבל מתחיל הוא מאותו השם שלפניו:

י המוחק אות אחת מן השם עובר בלא תעשה אמר ר' ישמעאל לכך נאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא ונאמר לא תעשון כן לה' אלהיכם (דברים י"ב:ג'-ד') אבל דיו שנטפה על גבי הכתב מותר למחקו שלא היה כונתו אלא לתקן:

יא אין עושין מגילה והלל לתינוקת ר' יהודה מתיר מן בראשית עד המבול מן ויקרא עד ויהי ביום השמיני ושאר כל הספרים אסור ואם עתיד להוסיף עליהם מותר:

יב אלו שמות הנחלקים בית אל בית און באר שבע פוטיפרע צפנת פענח חרה אף חרה אפי ר' יוסי אומר אין נחלקים הכל שוים שאין חולקים עמיאל עמינדב צוריאל צורישדי:

יג הכותב שם על בשרו לא ירחץ ולא יסוך ר' יוסי אומר מותר ובלבד שלא ישפשף על קרן הפרה ועל כרעי המטה גוררן וגונזן על האבן שומטה וגונזה:

יד המחתך בספרים בחדשים מותר בישנים אסור (במקום הספרים) במקק הספרים ובמקק התפילין ובמקק מטפחות מהספרים הרי אלו יגנזו אבל לא יניחם אלא במקום תורפה והם מרקבין מאליהם: